

שלום-עליכם

אלעמען גלייך

(מיין אוטאָפּיע)

א

אַז גאָט האָט אַרויסגעטריבן אדם מיט חוה'ן פֿון גן-עדן און זיי האָבן זיך אָנגעהויבן פֿרוכפּערן און מערן און אָנפֿילן די ערד, איז זייערע קינדער און קינדס-קינדער געוואָרן ענג די וועלט און האָבן זיך נישט געקאָנט אַיינטיילן מיטן גוטס, וואָס איז זיי געבליבן בירושה פֿון זייערע עלטער-עלטער זיידעס, האָבן זיי זיך צעקראָכן איבער דער גאַנצער ערד, זיך אָפּגעשיידט אַיינער פֿון דעם אַנדערן, פֿאַרפֿרעמט געוואָרן, אויסגעטראַכט זיך איטלעכער זיין לשון, פֿאַרהייליקט איטלעכער זיין גלויבן, פֿאַרגעסן, אַז זיי קומען אַלע פֿון איין ייִחוס, און אָנגעהויבן האַלטן מלחמה אַיינס מיטן אַנדערן, צונעמען אַיינס ביי דאָס אַנדערע דאָס פֿאַרמעגן -- און ס'איז געוואָרן אַ מישמאַש פֿון פֿאַרשיידענע מענטשן, מיט פֿאַרשיידענע לשונות, מיט פֿאַרשיידענע מנהגים, מיט פֿאַרשיידענע קלאַסן, שטאַרקע און שוואַכע, אָרעמע און רייכע, האָרן און קנעכט, משרתים און בעלי-בתים, פֿאַבריקאַנטן און אַרבעטער -- און אַזוי האָט זיך עס געצויגן אַ צייט מיט יאָרן און מענטשן האָבן געמיינט, אַז אַזוי באַדאַרף עס זיין.

נאָר וואָס ווייטער איז די וועלט געוואָרן קליגער און מענטשן האָבן אָנגעהויבן מומלען אויף דעם סדר-העולם, אָנגעהויבן שרייען : פֿאַר וואָס קומט אַיינעם גאָר, דעם אַנדערן גאָרניט? דער געשריי איז געוואָרן וואָס ווייטער גרעסער און שטאַרקער און ס'איז דערפֿון אַרויס נאָך גרעסערע מחלוקתן און געשלעגן. און ערשט נאָך דעם, אַז מענטשן האָבן זיך גוט אָנגעמאַרדעוועט, גענוג אָנגערעדט, אָנגעשרייען, אויסגעגאָסן פֿעסער מיט טינט, פֿאַרגאָסן טייכן מיט טרערן און ימים בלוט, האָט מען אַרויסגעזען באַשיימפּערלעך, אַז ווייטער קען עס אַזוי ניט זיין. מען וועט זיך אַזוי לאַנג הרגענען, שלאָגן און עסן אַיינס דאָס אַנדערע ביז עס וועט נישט בלייבן קיין

איינציקער מענטש אויף דער ערד און עס וועט חלילה אונטערגיין, חרוב
ווערן די גאנצע וועלט.

על כן איז געבליבן, מען זאל אוועקשרייבן א פאפיר, א געבעט-בריוו צום
רבנו-של-עולם, ער זאל זיך אריינלייגן צווישן די מענטשן און מאכן א שלום
אויף דער וועלט.

ווי זשע געפֿינט מען אזא מענטשן, וואָס זאל זיין אַ חשובֿ ביי גאָט און זאָל
קענען אוועקשרייבן צום רבנו-של-עולם אַ פּאַפּיר? געוויינטלעך ביי אונדז,
ביי די רויטע יידעלעך; וואָרעם ווי איז דאָ נאָך אזאָ פּאַלק, וואָס קען זאָגן
אתה-בחרתנו מכל העמים, דו האָסט אונדז אויסדערוויילט פֿון אַלע
פֿעלקער, ווי מיר רויטע יידעלעך, וואָס אויף דער זייט סמבתיין... און עס
האָט זיך געפֿונען ביי אונדז איינער אַ מענטש מיט אַ פען, אַ כתבֿא רבה, וואָס
האָט זיך אונטערגענומען דאָס אַלצדינג פֿאַרלייגן פֿאַר גאָט, אויפֿשרייבן
דאָס אַלצדינג אויף פּאַפּיר, געוויינטלעך אויף לשון קדוש, נאָר אזוי עס זאָל
זיין איין מאָל אַ פּאַפּיר!

אַנגעהויבן האָט זיך דאָס פּאַפּיר געוויינטלעך מיט אַ שבֿח והודיה, מיט אַ
לויבעניש אין טאָג אַרײַן: "דו ביסט אַ גרויסער גאָט, אַ שטאַרקער גאָט, אַ
מוראדיקער גאָט," ווי געוויינטלעך אַלע תפֿילות הייבן זיך אָן ...

נאָך דעם איז געגאָנגען ביי אים אַ באַשרייבונג פֿון דער וועלט, וואָס פֿאַר אַ
טייערע וועלט, וואָס פֿאַר אַ שיינע, וואָס פֿאַר אַ ליכטיקע, וואָס פֿאַר אַ קלוגע
וועלט דאָס איז! ...

שיין, גרויסאַרטיק שיין האָט ער באַשריבן די וועלט, און נאָך דעם האָט ער
זיך גענומען צום סאַמע רעכטן ענין פֿונעם פּאַפּיר, פֿונעם געבעט-בריוו.

און דער רעכטער ענין איז געווען דאָס, וואָס מענטשן זענען שוין אַלע ברוך-
השם גענוג קלוג און געבילדעט און וואָלטן זיך געקאָנט אָפֿלעבן גליקלעך
מיט זייער זיבעציק יאָר אויף דער ערד.

איז אָבער דער חסרון, וואָס ניט אַלע זענען באַטיילט, נישט מיט ערד, נישט
מיט ברויט, נישט מיט געלט.

איינער האָט גאָר, דער אַנדערער -- גאָרניט.

איינער פֿאַרמאָגט בערג מיט געלט, מיליאָרדן, דער אַנדערער גייט אויס נאָך אַ פרוטה, פֿאַרשטעלט זיך פֿאַר אַ בעטלער, ציט אויס די האַנט און וואָרט ביז עמעצער וועט זיך דערמאָנען אים אַרייַנוואַרפֿן אַן אַלטן אָפּגעריבענעם גראָשן.

איינער פֿליט אויף גומעלאַסטיקענע רעדלעך, באַצאָלט פֿאַר אַן אָנבײַסן ערגעץ מיט אַ יפֿהפֿיה אַ שאַנסאַנעטקע אַזוי פֿיל, וויפֿל דער אַנדערער ווינטשט זיך עס פֿאַרמאָגן זײַן אייגנס, כאָטש האַלב, כאָטש אַ צענט חלק!...

איינער גייט אַרום פוסט-און-פֿאַס און ווערט שיער ניט משוגע, ברענט געלט אויף דעם ליכט, און דער אַנדערער אַרבעט בײַ 40 גראַד היץ, גייט אָפּ מיט שווייס, לייגט אַוועק דאָס גאַנצע געזונט ביז ער פֿאַרדינט קוים אויף אַ בולקע.

און בכדי צו נעמען דעם רבּונו-של-עולם מיט סטאַטיסטיקע, מיט חשבונות, כאַפט ער אָן איינעם פֿון די גרעסטע קאַפיטאַליסטן, עפעס אַ געוויסן ראָקפֿעלער פֿון אַמעריקע, וואָס פֿאַרמאָגט נישט מער ווי פֿיר מיליאָרד קאַפיטאַל און פֿאַרדינט נישט מער ווי צוויי הונדערט מיליאָן אַ יאָר, דאָס מאַכט אויס אַזוי גרויס ווי זיבן הונדערט טויזנט רובל אַ טאָג, און זײַן אַרבעטער, וואָס האָרעוועט מיטן בלוטיקן שווייס אויף אים זעכצן שעה אין מעת-לעת פֿאַר אַנדערהאַלבן קאַרבן, דאָרף אויסהאַלטן דערמיט אַ ווייב מיט זעקס הונגעריקע, נאַקעטע און באַרוועסע קינדער מיט אַ קראַנקע מוטער ערגעץ אין פֿינסטערן, קאַלטן קעלער.

ווען דער דאָזיקער נאַרישער ראָקפֿעלער -- זאָגט דער שרייַבער פֿונעם פּאַפּיר -- ווען דער דאָזיקער ראָקפֿעלער כאַפט זיך אויף אין אַ שיינעם פֿרימאָרגן און וויל זיך קויפֿן עולם-הבא און רופֿט צונויף אַ מיליאָן אַרעמע אַרבעטער און זאָגט זיי: "נאָט אייך, ברידער, לאָמיר זיך צעטיילן אַלע גלייך!" באַקומט דאָך יעדער אַרעמאָן אויף זײַן חלק נישט מער און נישט ווינציקער ווי פֿיר טויזנט קאַרבן!

וויי, וויי, וויפל ראָקפֿעלערס, וויפל וואַנדערבילדס, וויפל ראָטשילדס עס
זענען פֿאַראַן אויף דער וועלט -- לאַזט אויס דער שרייבער -- און קיינעם איז
נאָך ביז אַהער ניט איינגעפֿאַלן אַזאַ געדאַנק! אדרבה, טאַמער דערהערן זיי,
אַז אַרעמע-לייט קרעכצן, אַרעמע-לייט מומלען אויף זיי, אַרעמע-לייט ציילן
זייער פֿאַרמעגן, ווערן זיי אַנגעצונדן און צעבייזערן זיך: "אַקיש! ניט אייער
עסק! איר דאַרפֿט אַרבעטן און זאָגן אַ דאַנק וואָס מען גיט אייך אַרבעט!..."

און אַז סע מאַכט זיך ביי דעם ראָקפֿעלער, ביי דעם וואַנדערבילד, ביי דעם
ראָטשילד אַ שִׁמְחָה, אַ יומא-דפּגרא, וואַרפֿט ער אַרויס אַ ביינדל פֿאַר די
מיליאָנען אַרעמע-לייט און שרייט אויף קולי-קולות און בלאַזט אין אַלע
שוּפֿרות: "איר זעט? דאָס האָב איך געשענקט צום טאָג פֿון מײַן געבאָרן..."

דאָס קען פֿאַרדריסן און דערפֿון נעמען זיך אַלע מחלוקתן מיט אַלע הריגות
צווישן מענטשן...

בכן איז וואָס?

בכן בעטן מיר זיך, אַלמעכטיקער גאָט, דער האָר פֿון אַלע הערשאַפֿטן, "
אינעם נאָמען פֿון אַלע הונדערטער מיליאָנען אַרעמע, פֿינצטערע,
דערשלאָגענע, אויסגעהאַרעוועטע, קראַנקע אַרבעטער, דו זאָלסט זיך
אַריינלייגן אין אַ שלום, זאָלסט זיך מטריח זײַן אַליין כִּבִּיכּוּל מיט דיין כְּבוֹד
מאָכן אַ ריכטיקן חשבון, איינקאַסירן דאָס גאַנצע געלט פֿון דער וועלט און
מאָכן אַ חלוקה צווישן אַלע מענטשן גלייך, וועט אויפֿהערן זייער קנאה,
שנאה, מחלוקתן, זידלערייען מיט בלוט פֿאַרגיסן. און עס וועט ווערן שטיל
און רוֹיִק אויף דיין וועלטל, ווי אין פּסוק שטייט געשריבן..."

געוויינטלעך האָט דער שרייבער ניט געזשאַלעוועט קיין פּסוקים פֿון די
הייליקע ספֿרים פֿון אַ מאָל און אויך פֿון די ביכער פֿון די שפּעטערדיקע
דורות מיט אַלע חכמים און גרויסע לייט פֿון אַצינד, און דאָס פּאַפּיר האָט
אַנגעהויבן גיין מיד ליד, און אַלע (אחוץ די נגידים, געוויינטלעך) האָבן דאָס
פּאַפּיר אָפּגעחתמעט און מען האָט דאָס פּאַפּיר אַוועקגעשיקט גלייך אַהין
אַרויף צום בית-דין-של-מעלה.

און גאָט האָט צוגעהערט צו אונדזער געבעט און עס האָט זיך געלאָזט הערן, אַז מען האָט אַראָפּגעשיקט פֿון אויבן מאָדנע נפֿשות, אַזעלכע וואָס מען האָט זיי ביז אַהער ניט געזען, עפעס האַלב מענטשן, האַלב מלאכים. דאָס הייסט, עסן עסן זיי ווי מענטשן, נאָר דאָס אַרויסזען מיטן רעדן מיטן באַנעמען זיך איז פֿון מלאכים. ווהיין זיי קומען אַריין ווערט ליכטיק אין אַלע ווינקלעך, שלום-ושלווה צווישן מענטשן. אויס קריג, אויס שנאה, און וואָס זיי זאָגן פֿאָלגט מען זיי, און וואָס זיי הייסן ווערט געטאָן. און הייסן הייסן זיי, מען זאָל צונויפֿטראָגן דאָס גאַנצע געלט פֿון דער וועלט אויף איין אָרט, גאָלד באַזונדער און זילבער באַזונדער און מינץ באַזונדער, קיינער זאָל ניט לאָזן ביי זיך קיין פֿרוטה של נחושת. און מערקווירדיק! קיינער האָט ניט געזאָגט קיין וואָרט, ניט איבערגעקערט די צונג, און מען האָט גענומען צונויפֿטראָגן דאָס פֿאַרמעגן, גאָלד און זילבער און קופּער, פֿערל און דימענטן און בריליאַנטן, און שאַ, שטיל, אָן טומל, אָן ווערטער. דריי טעג מיט דריי נעכט האָט געדויערט דאָס איינקאַסירן פֿונעם געלט. מען האָט אָנגעשאַטן אַזעלכע קופּעס מיט גאָלד, אַז ס'איז געווען אַ מורא צו קוקן. און מערקווירדיק! דאָס גאָלד איז געלעגן פֿראַנק און פֿריי, נישט איין שומר, נישט איין בלויזע שווערד. שטיל און רויק האָט מען געטראָגן דאָס גוטס -- גאָלד באַזונדער, זילבער באַזונדער, און מינץ באַזונדער -- און אויפֿן פֿערטן טאָג אין דער פֿרי האָט זיך אָנגעכמאַרעט דער הימל, באַדעקט מיט שווערע שוואַרצע וואָלקנס, און אַ פּחד איז געפֿאַלן אויף אַלע מענטשן. אַ סך זענען צוגעפֿאַלן מיטן פנים צו דער ערד, זיך געשלאָגן "אשמנו" ... און אַ סך זענען געשטאַנען און געקוקט: וואָס וועט דאָ זיין? און פּלוצלינג האָט אויסגעבראָכן אַ שרעקלעכער דונער און אַ מוראדיקער בליץ האָט באַלייכט דעם הימל פֿון איין עק ביזן אַנדערן עק, און מיר האָבן אַלע דערזען אַ מוראדיקע טאַבעלע פֿון פֿייערדיקע ציפֿער אויפֿן הימל:

$$15,000,000,000,000 : 1,500,000,000 = 10,000$$

און מיר האָבן פֿאַרשטאַנען, אַז דאָס איז דער אמתער חשבון, אַז דאָס איז די אמתע חלוקה, אַז דאָס מאַכט צען טויזנט דאָלאַר אויף אַ מענטשן. און עס האָט באַלד אַ בלאַז געטאָן אַן אַנדער ווינטל און האָט געטריבן די כמאַרעס, און דער הימל האָט זיך אָפּגערייניקט און איז געוואָרן לויטער ווי קרישטאָל, און די זון האָט אַראָפּגעקוקט און געשיינט ווי גינגאָלד, און די

לופט איז געוואָרן פֿריש, און די ערד איז געוואָרן יום-טובֿדיק, און די מענטשן זענען געוואָרן אַלע פֿריילעך און מונטער, די פנימער האָבן געשיינט, אַרעמע-לייט האָבן זיך אַרומגענומען און געקושט, און איטלעכער איז זיך צוגעגאַנגען איינציקווייז צום גאָלד, זיך אָפּגעציילט פונקט זיין חלק נאָכן צאָל פֿון זיין הויסגעזינד: אַ געזינדל פֿון פֿיר פאַרשוינ האָט גענומען פֿערציק טויזנט קאַרבן, אַ געזינדל פֿון אַכט פאַרשוינ האָט גענומען אַכציק טויזנט קאַרבן, איין מענטש אליין האָט גענומען נאָר צען טויזנט קאַרבן. און מערקווירדיק! קיינער האָט נישט גענומען נישט מער נישט ווינציקער, און ביז אויף דער נאַכט האָט דער עולם צוגענומען דאָס גאַנצע געלט און מען איז זיך בשלום ובשלווה צעגאַנגען אַהיים לעבעדיק, פֿריילעך, געזונגען לידער און געלויבט גאָט פֿאַר זיין ערלעכקייט און גערעכטיקייט, פֿאַר זיין גרויס גנאָד און באַרמהאַרציקייט, וואָס ער האָט זיך סוף-כל-סוף אַרומגעקוקט אויף די זינדיקע מענטשן און אויסגעלייזט די וועלט פֿון גרויסע אומגליקן, וואָס האָבן געקאָנט זיין, נישט דערלאָזט, אַז די ערד זאָל חלילה חרובֿ ווערן איבער אַזאַ נאַרישקייט ווי געלט ... אַ גאַנצע נאַכט האָט מען געהוליעט, קלעזמער האָבן געשפּילט אין אַלע הייזער, פֿלאַקערס האָבן געברענט אין אַלע גאַסן. ס'איז געווען אַ ששון-ושמחה, אור-ליהודים...

ג

אויף מאָרגן אין דער פֿרי -- איך בין נאָך געלעגן אין בעט -- הער איך מיין
voic kol ווייבס קול:

ווי ביסטו ערגעץ, מויד? טראָג אַריין וואַסער, הייץ אין אויוון, מויד! --

נאָר מויד היינט מויד מאָרגן, נישטאָ קיין מויד! ווי איז אַהינגעקומען די מויד? זי איז אַוועקגעגאַנגען נעכטן אויף דער נאַכט -- איז זי שוין מער צוריק נישט געקומען.

אַ פּאַטעפֿאַלנאַסט פֿון אַ מויד! -- זאָגט מיין ווייב און פֿייערט מיט -- סכנות-נפֿשות -- אַט וועסטו זען, אַז איך שאָף זי אָפּ! ... און אַזוי ווי זי רעדט, קומט אָן די מויד אָנגעטאָן שבתדיק, מיט אַ היטעלע און מיט אַ זאָנטיקל און קנאַקט ניסלעך.

אַ גוט יום-טובֿ דיר -- זאָגט צו איר מיין ווייב -- וואָס ביסטו עפעס אַזוי
אויסגעסטראַצלט, נשמה מינע?

איך בין געקומען אייך זאָגן - מאַכט צו איר די מויד -- גאַנץ --
אויפֿגעלייגט ווי אַ כלה -- איר זאָלט זיך זוכן אַן אַנדער מענטשן.

אַזוי, וואָס איז די מעשה? --

די מעשה ... מיר זענען שוין איצטער ברוך-השם בעלי-בתים גלייך מיט --
אַלעמען. מיר זענען קיין עין הרע ניין פאַרשוין, האָט זיך אָנגענומען אויף
אונדזער חלק ניינציק טויזנט דאָלאַר.

זיי זענען רייכער פֿון אונדז -- זאָג איך צו מיין ווייב שטילערהייט און --
מיר שטייען און קוקן איינס אויף דאָס אַנדערע אָן ווערטער.

איך האָב מורא, מיין ווייב, אַז היינטיקס מאָל וועסטו מוזן --
פֿאַרקאַטשן, מחילה, די אַרבל און זיך מטריח זיין אליין איינהייצן אין
אווון.

אַ שיינע גדולה! אַלע בייזע וויסטע חלומות...

אַז מיין ווייב הייבט אָן בטלען חלומות גיי איך דעמאָלט אַוועק פֿון ...
דער היים. אַזוי בין איך מיך נוהג פֿון תמיד אָן, און אַזוי האָב איך געטאָן
אויך איצט.

אַרויסגעקומען אויף דער גאַס -- ס'איז שטיל, יום-טובֿדיק! אין מאַרק די
קלייטן זענען אַלע צו, מען זעט נישט אַ נפֿש. "דער עולם שלאָפֿט נאָך --
טראַכט איך מיר -- רוט זיך אויס נאָכן נעכטיקן טאָג." איך הייב אויף די
אויגן -- נחמיה דער הינקעדיקער פֿאַפּיראַסניק לויפֿט הענדוס-פענדוס,
שפּרינגט אונטער אויף איין פֿיסל, און איך דערמאָן זיך, אַז ס'איז מיר
אויסגעגאַנגען פֿאַפּיראַסן.

ווהין איז, נחמיה? שטיי אַ וויילע!

איד האָב קיין צײַט ניט! -- מאַכט ער -- איד לויף אַהיים. --

אײן רגע! -- זאָג איד -- איד וויל באַשטעלן בײַ דיר אַ טויזנט --
פאַפּיראַסן!

וואָסערע פאַפּיראַסן? -- מאַכט ער מיר - וואָסערע לאַקשן? מײן טאַטע --
האַט אַוועקגעטראָגן נאָר וואָס אין באַנק אַרײַן אַ פּוטיקע, זאָגט איר מיר
גאָר פאַפּיראַסן.

אַ שגץ קאָן! -- טראַכט איד מיר -- "קיין מאָל האָט מיט מיר נחמיה אַזוי "
ניט גערעדט."

איד באַדאַרף אָבער -- זאָג איד -- פאַפּיראַסן! כאַטש אַ מאה --
פאַפּיראַסן!

מילא וואָס איר באַדאַרפֿט - מאַכט ער צו מיר און אַנטלויפֿט מיטן --
קרומען פֿיסל און מיך לאַזט ער שטיין ווי אַ נאָר אין מיטן מאַרק.

הײַנטיקס מאָל וועל איד מוזן קויפֿן פֿאַרטיקע פאַפּיראַסן" -- טראַכט איד "
מיר און לאַז מיך גיין ווייטער און דערזע כלאַוונע דעם שוסטער שטיין בײַ
דער טיר פֿון זײַן שטיבל און עס וואַלגערן זיך די בעבעכעס.

כלאַוונע דער שוסטער איז אַ ייִד מיט אַן אויסגעפֿליקט בערדל, מיט אַ
צונויפֿגעצויגענער נאָז, וואָס פֿײַפֿט, און מיט שוואַרצע גראַבע פֿינגער.

ווהין איז, רב כלאַוונע? --

איד קלייב מיך אַריבער אין אַן אַנדער דירה -- זאָגט ער צו מיר און די --
נאָז פֿײַפֿט -- גענוג שוין צו זיצן דאָ אין עיפּוש. לאַזן שוין אַנדערע אַ ביסל
פֿאַרזוכן די וואַנצן, איד קאָן מיך שוין הײַנט, מיט גאָט'ס הילף, פֿאַרגינען אַ
שענערע דירה.

גוט וואָס איך האָב אייך דערזען, רב כלאַוונע, איך דאַרף טאַקע האָבן אַ --
פאַר נייע שטיוול. איר וועט זיך טאַקע מטריח זיין אָט באלד אַראָפּנעמען אַ
מאַס אויף אַ פאַר שטיוול.

שטיוול? -- מאַכט צו מיר כלאַוונע מיט אַ פֿייף -- לאָזן אייך שוין --
אַנדערע נייען שטיוול. מיט זעכציק טויזנט קאַרבן קיין עין הרע וועל איך מיר
געפֿינען אַן אַנדער פרנסה מן הסתם. ווי מיינט איר? האָ?

דער געדאַנק, אַז כלאַוונע דער שוסטער איז אַ ייד פֿון זעכציק טויזנט
קאַרבן, געפֿעלט מיר זייער, אַז איך צעלאָך מיד און טראַכט מיר, אַז איך
וועל שוין מוזן קויפֿן זיך גרייטע שטיוול אין קלייט, און איך לאָז מיד גיין
ווייטער און באַגעגן אליק דעם שניידער מיט אַ שבתדיקער קאַפּאַטע און
מיט אַ שפּאַגל נייעם קאַשקעט אויפֿן קאַפּ, אויסגעצויגן ווי אַ סטרונע, און די
קאַסאַקע אויגן זיינע קוקן אויף מיר און שמייכלען.

גוט -- זאָג איך -- וואָס איך האָב דיר דערזען, אליק! --

וואָס איז אַזוי דער גוטסקייט? -- מאַכט ער צו מיר מיט אַ שמייכל פֿון --
אַן עזות-פנים.

איך האָב דיר געוואָלט בעטן, זאָלסט מוחל זיין אַריינקומען היינט צו מיר
נאָכן עסן.

וואָס וועל איך ביי אייך טאָן נאָכן עסן, אַ שטייגער כדומה-למשל -- --
מאַכט ער צו מיר אַלץ מיט יענעם עזות-פנים-שמייכל.

וואָס הייסט -- זאָג איך -- וואָס וועסטו ביי מיר טאָן? איך וויל מיר
באַשטעלן אַ נייעם גאַרניטער, דאָס הייסט צוויי נייע גאַרניטערס וויל איך
מיר לאָזן מאַכן: איינעם פֿון טריקאַ, אַ ביסל אַ וואַרעמען, און דעם אַנדערן
אַ גרינגן, פֿון וועלוועט, אויף די הייסע טעג.

נו, וואָס זשע געהער זיך דאָס אָן -- זאָגט ער -- מיט מיר? --

נבֿהל-ונשתומם בין איך געוואָרן פֿון אַזאַ ענטפֿער און האָב קיין וואָרט נישט געקאָנט מער אַרויסלאָזן. ער האָט אַ פנים פֿאַרשטאַנען, אַז איך בין איבערראַשט. מאַכט ער צו מיר ווי אַ רעכטער עזות-פנים :

וואָס זענט איר אַזוי אין גרימצאָרן? איך בין שוין היינט מיט גאָטס -- הילף אויס שניידער, אַ בעל-הבית גלייך מיט אייך. איך פֿאַרמאָג היינט פֿופֿציק טויזנט קאַרבאַנים, איר פֿאַרשטייט צי ניין? נ' א' רו"כ.

און ער טוט זיך אַ פאַטש מיט דער האַנט איבער דער זייט-קעשענע און אַ קנאַק מיטן פֿינגער.

אַ פאַלגע בלייבט אַ פאַלגע -- זאָג איך און לאָז מיך גיין אין מאַרק -- אַריין צווישן די קלייטן. ווער? וואָס? נישטאָ אַ הונט! פֿאַרשלאָגן טיר און טויער. זעלטן-זעלטן זעט מען לויפֿן עמעצן פֿאַרבײַ שטאַרק פֿאַרטראַסקעט. איטלעכער איז פֿאַרטראָגן מיט זיך, האָט נישט אין זינען קיינעם, ענטפֿערט אפֿילו נישט אויף קיין 'גוט מאַרגן'. פלוצלינג טוט מיר עמעצער אַ זעץ אין פלייצע. איך דריי מיך אויס צוריק -- רב מאיר בעל-מוח!

נו? -- מאַכט ער צו מיר וואָס האָט איר געפועלט? --

דאַנקען גאָט! -- זאָג איך -- אויס אַרעמע-לייט, אויס נגידים, היינט -- זענען, ברוך-השם, אַלע גלייך.

אַ גדולה אויף דער באַבע! -- מאַכט ער צו מיר און קוקט מיר מאָדנע אין די אויגן אַריין.

רב מאיר בעל-מוח איז אַ ייד אַן אַלטער מיט אַ גרויסער גרויער באָרד און מיט אַ הויכן שטערן, און מען האַלט אים בײַ אונדז פֿאַר אַ פלאַטשיקן, דאָס הייסט, אַ ביסל ניט איבערגעשפיצט. און דערפֿאַר רופֿן מיר אים בײַ אונדז בלשון סגי-נהור 'בעל-מוח'. און דערצו האַלט ער זיך טאַקע אַ גאַנצע חקרון, אַ פֿילאָזאָף. ער איז אַ מענטש אַליין, אַן אַלמן, אַן קינדער, און מען שאַצט אים פֿאַר אַ גרויסן עושר, אַריבער ש' אַלפֿים. אַצינד, נאָך דער חלוקה, אַז ס'האָט זיך אָנגענומען אויף זיין חילוק סך-הכל צען טויזנט, קומט אויס, אַז

ער האָט קיין גוט געשעפֿט ניט געמאַכט, און דאָס געפֿעלט מיר טאַקע זייער
און איך באַגעגן אים מיט אַ שמייכלעלע.

אַינאַ -- מאַכט ער צו מיר און ווישט זיך דעם שווייס -- איר קוועלט, איר --
זענט, ברוך-השם, אַצינד אַלע נגידים און ס'איז אייך גוט ווי די וועלט? זאָג
איך אייך, הערט איר, אַז איר זענט אַלע אויף צרות!

אויף צרות? -- זאָג איך -- וואָס איז די מעשֿה? --

די מעשֿה איז, וואָס איר זענט בהמות. איר הייבט ניט אָן צו --
פֿאַרשטיין, וואָס מיט אייך טוט זיך!

נאָר איר איינער -- זאָג איך -- זענט אַ חכם; ניט אומזיסט רופֿט מען --
אייך 'בעל-מוח'.

איר מעגט מיך -- זאָגט ער -- רופֿן ווי איר ווילט אייך, נאָר איך זאָג --
אייך, אַז איר זענט בהמות! פֿערד! קעלבלעך!

דאָס האָט מיר שוין רעכט פֿאַרדראָסן -- אַ 'בעל-מוח' זאָל זיך
אָוועקשטעלן זידלען, אַנרופֿן אַ גאַנצע וועלט מיטן נאָמען בהמות און פֿערד
און קעלבלעך! און איך צעלאָך מיך גלייך אים אין פנים אַריין און גיי אָוועק
פֿון אים.

פֿריידט זיך, פֿריידט זיך -- שרייט ער מיר נאָך -- איר וועט חרטה --
האָבן! עס וועט אייך אויספֿאַלן באַקאָם!

אַלטער נאָר -- טראַכט איך מיר -- איך ווייס וואָס אייך ברענט! סע "
פֿאַרדריסט אייך, וואָס איך בין היינט רייכער פֿון אייך! איר זענט נישט
איינער, פֿאַראַן אַ סך ביי אונדז אַזעלכע נגידים ווי איר, וואָס האָבן געמיינט,
אַז נאָר זיי קומט, אַז נאָר זיי באַדאַרפֿן האָבן געלט. אַן עק, אויס נגידים,
אויס אַרעמע-לייט, אויס מיוחסים.

איך קער מיך אום און גיי אַהיים.

וואָס וועט זײַן דער תכלית? -- זאָג איך צו מײַן ווײַב נאָך דעם אַז מיר --
האַבן ביידע נאָך אַ מאָל איבערגעציילט אונדזער מאַיאָנטעק זיבעציק
טויזנט קאַרבן, ווײַל מיר זענען קיין עין הרע זיבן, און גוט באַהאַלטן אין
קאַסטן -- הייס כאַטש שטעלן דעם סאַמאָוואַר, וועלן מיר טרינקען טיי, עס
חלשט מיר דאָס האַרץ.

נאַפשיקלאַד וועמען זאָל איך הייסן? -- מאַכט צו מיר מײַן ווײַב -- --
דעם שמש פֿון דער שול? דו האָסט שוין פֿאַרגעסן אַ פנים אַז די מויד האָט
אונדז אַוועקגעוואָרפֿן און וויל שוין מער נישט דינען, און די קעכין אויך?

די קעכין אויך? --

וואָס דען? אַלע האָבן דאָך גענומען פֿון דער חלוקה! אַלע זענען גלייך --
מיוחתיים!

וויסטו וואָס? -- זאָג איך -- גיס דו אָן דעם סאַמאָוואַר און איך וועל --
אים צעבלאָזן.

נאַפשיקלאַד מיט וואָס זאָל איך אים -- זאָגט זי - אָנגיסן? מיט -- --
אחרונים וואָסער, צי מיטן פֿאַריאַריקן שניי? אַז פֿון נעכטן אָן קוק איך
נישט אָן דעם וואָסער-פֿירער אין די אויגן!

און אַזוי ווי מיר רעדן דערזע איך דורכן פֿענצטער נחמן בער דעם וואָסער-
פֿירער פֿאַרן מיט אַ פֿאַס פֿונעם טײַך; לויף איך אַרויס צו אים מקבל-פנים
זײַן און וויל אים אָפשטעלן.

רב נחמן בער! רב נחמן בער! זײַט זשע מוחל, שטעלט זיך אָפּ אַ ווײַלע, --
גיט אונדז אַ פֿאַר עמער וואָסער!

וואָסער? אין טײַך איז פֿאַראַן גענוג! -- מאַכט ער צו מיר און קוקט --
אפֿילו נישט צו מיר אין ווינקל אַרײַן.

וואָס מאַכט איר חוזק, רב נחמן בער? מען דאַרף שטעלן דעם --
סאַמאַוואַר, נישטאַ אַ טראָפּן וואָסער.

אַזוי? אָט צעקראָץ איד מיר די פּיאַטעס! -- מאַכט ער צו מיר גאַנץ --
ברייטלעך און מיט אַ געלעכטער -- אַז מען וויל וואָסער נעמט מען אַן עמער
אַזוי ווי איד (דעם 'איד' ציט ער אויס אויף אַן אַרשין) און מען איז זיך
מטריח צום טײַך אַזוי ווי איד, און מען פֿאַרקאַטשעט די פּאַלעס אַזוי ווי
איד! ...

איד קען נחמן בער דעם וואָסער-פֿירער שוין עטלעכע און צוואַנציק יאָר,
האַב איד אים נאָך קיין מאָל ניט געהערט רעדן מיט אַזאַ טאָן און מיט אַזאַ
ברייטקייט און מיט אַזאַ ניגון ווי איצט.

הערסטו? -- זאָג איד צו מײַן ווייב -- ס'איז אַ מיאוסער עסק! מען --
באַדאַרף כאַטש גיין קריגן אַ בולקע. איד וועל אַ שפרונג טאָן צום בעקער
און דו זײַ זיך מטריח אין מאַרק אַרײַן נאָך פֿלייש.

געקומען צו שמוליק דעם בעקער, ער זיצט ניט ווייט פֿון אונדז, און איד
טרעף אים בײַם טיש מיט זײַן גאַנץ געזינדל. מען זיצט, מען טרינקט טיי און
מען שוויצט.

אַ גוט מאַרגן, רב שמואל! -- זאָג איד צו אים. --

אַ גוט מאַרגן, אַ גוט יאָר. וואָס וועט איר עפעס זאָגן גוטס? -- מאַכט ער --
צו מיר עפעס זייער אויפֿגעלייגט און בעט מיר אפֿילו ניט זיצן.

איד האָב אײַך געוואָלט בעטן -- זאָג איד -- אַ פאַר בולקעס, אָדער --
קוילעטשלעך געפֿלאַכטענע.

האַט קיין פֿאַראיבל ניט -- מאַכט ער צו מיר און ווישט זיך דעם שווייס --
מיט אַ יום-טובֿדיקער פֿאַטשיילע. -- בולקעס האָב איך פֿון מײַנט וועגן.

וואָס הייסט פֿון אייערט וועגן? --

אַט דאָס הייסט -- זאָגט ער -- איר ווילט בולקעס? באַקט. --

איך וועל אייך גוט באַצאָלן -- פֿרווויז איך מיך אונטערקויפֿן מיט געלט. --

טאַקע -- מאַכט ער צו מיר מיט אַ שמייכעלע -- איר וועט מיר גוט --
באַצאָלן? אפֿשר וועל איך אייך גוט באַצאָלן און באַקט איר מיר בולקעס?

ברוגז -- זאָג איך -- באַדאַרף מען דאָ ניט זײַן. דערווייל זענט איר דאָך --
אַ בעקער, און בײַ אַ בעקער קויפֿט מען בולקעס ...

ס'איז אַלץ געווען אַ מאָל! מאַכט ער צו מיר מיט אַ שמייכעלע פֿון אַ --
שטאַט-בעל-הבית שבת נאָכן עסן און גלעט זיך די באָרד -- אַ מאָל בין איך
געווען אַ בעקער און הײַנט בין איך אויס בעקער, אַדיע! לאָזט דאָרטן גריסן
אייער ווייב.

איך זאָל ניט מורא האָבן פֿאַר קיין פעטש, וואָלט איך זיך אָפּגערעכנט מיטן
דאָזיקן בעקער, דעם גראָבן יונגאַטש, ער זאָל מיר האָבן צו געדענקן! נאָר ווי
פֿאַסט דאָס פֿאַר מיר, אַ נגיד פֿון זיבעציק טויזנט קאַרבן און אַ טאַטנס קינד
דערצו זאָל זיך אַוועקשטעלן אויסטײַנען מיט אַ בעל-מלאכה אַ בעקער? און
איך טו אַ קלאַפּ מיט דער טיר און גיי אַהיים.

אין דער היים טרעף איך מײַנע צוויי קלענערע קינדער, נאָר וואָס געקומען
פֿונעם חדר מיט אַ גדולה: דער רבי האָט זיי צעלאָזט פֿרײַ, אָנגעזאָגט זיי
זאָלן שוין מער צו אים אין חדר אַרײַן נישט קומען.

וואָס איז שוין? -- זאָג איך -- איר האָט שוין עפעס פֿאַרשטיפֿט אַ --
מעשׂה? זײַט זיך מודה, וואָרעם אָט גיב איך אייך פעטש ווי האָלץ!

מיר האָבן ניט פֿאַרשטיפֿט -- זאָגן זיי -- קיין שום מעשה. דער רבי --
האָט אונדז נאָר געזאָגט, אַז מיר זענען שוין ניט מער זיינע תלמידים און ער
איז ניט אונדזער רבי. אויב מיר ווילן, זאָגט ער, לערנען, זאָל דער טאַטע
אַליין זיך מטריח זיין מיט אונדז קנעלן ... און דאָס שִׁכּר-לימוד, וואָס אים
קומט, זאָל מען דאָס אַוועקשענקען אויף אַרעמע-לייט ...

דאָס האָט מיר שוין אַזוי פֿאַרדראָסן, אַז איך האָב געכאַפט דאָס שטעקל און
בין אַרויסגעלאָפֿן אין דרויסן און האָב מיך געלאָזט גיין אין שטאָט אַריין
זען, וואָס טוט זיך אויף דער וועלט, ווי אַזוי איז ביי לייטן. און אַזוי ווי איך
גיי באַגעגן איך ווידער אַ מאָל מאיר בעל-מוח מיט אַ באַרעמעק האַלץ אויף
די פלייצעס.

וואָס איז דאָס? -- זאָג איך צו אים -- אַליין? --

אַליין, וואָס דען? -- מאַכט ער -- איך האָב דאָס קוים געקראָגן, -
אויסגעוויינט, אַצינד באַדאַרף מען נאָך גיין קריגן מעל און זיך באַקן ברויט.
גוט דערלעבט. האָ? וואָרט צו אַ ביסל, דאָס איז נאָך גאַרניט; אָט וועט איר
זען וואָס וועט נאָך זיין! בלוט וועט רינען אין די גאַסן! בלוט! בלוט!

אַ חקרן רעדט גאָר אַנדערע ווערטער, ער זאָגט גאָר נביאות! " -- אַזוי " -
טראַכט איך מיר און עס קריכט מיר אין קאָפּ אַריין אַלערליי אומעטיקע
מחשבות און פֿאַרשטערן מיר די שִׁמּחה מיטן פֿאַרגעניגן פֿון די זיבעציק
טויזנט קאַרבן, וואָס איך פֿאַרמאָג אַצינד. איך צעטרייב די מחשבות ווי ווייט
מעגלעך, נאָר זיי הערן נישט אויף קריכן אין קאָפּ אַריין, ווי זומער-פֿליגן --
און איך לאָז מיך גיין ווייטער.

ה

אויף דער גאַס דרייען זיך אַרום אונדזערע רויטע יידעלעך, אַלע שבתדיק
אַנגעטאָן -- אַלע נייע אויפֿגעקומענע נגידים, נאָר אַלע אַנגעברוגזטע, בלאָזן
זיך ווי חתנס צד. דער עולם עפעס שושקעט זיך, מען רעדט איינע אויפֿן
אַנדער לשון-הרע.

געפֿעלט אייך אַ ביסל אונדזער נייער נגיד! -- מאַכט איינער צום אַנדערן --
און ווינקט אָן אַ זײַט.

פסנו! -- מאַכט דער אַנדערער און איז אַזש גרין פֿאַר קנאה. --

און בכדי מען זאָל זיך צעשלאָגן אַ ביסל די געדאַנקען, דערציילט איטלעכער
באַזונדער אָן אַנדער אַנעקדאָט, ווי אַזוי דער שכן זײַנער איז געקומען אַהיים
מיטן גאָלד, געכאַפט דאָס ווייב און געגאַנגען אַ טענצל, שיער ניט משוגע
געוואָרן פֿאַר פֿרייד! דער אַנדערער דערציילט נאָך אַ שענערן אַנעקדאָט, ווי
אַזוי זײַנער אַ באַקאַנטער, ער וויל ניט פורש-בשמו זײַן, איז געזעסן אַ גאַנצע
נאַכט ביזן ווייסן טאָג אַרײַן און האָט נישט אויפֿגעהערט צו ציילן נאָך אַ
מאָל און נאָך אַ מאָל דאָס געלט, וואָס ער האָט געבראַכט אַהיים און ווי אַזוי
ער שטעלט זיך אָפֿ איטלעכס מאָל און טוט זיך אַ קניפֿ בײַם לײב און אַ זאָג
צום ווייב: שׂרה זיסל! ווי מײנסטו, איך שלאָף? ... דער גאַנצער עולם שיסט
אויס כלומרשט אַ געלעכטער, נאָר מען זעט, אַז סײַ איז פֿאַלש: עס לאַכט
זיך עפעס ניט אַזוי ווי עס דאַרף צו זײַן. איטלעכער פֿילט אַז עס גענדזלט
אים עפעס אינעווייניק, נאָר אַרויסזאָגן קאָן ער דאָס ניט.

געהערט אַ מעשה? -- רופֿט זיך אָן איינער אַ יונגער-מאַנטשיק מיט אַ --
זײַדענעם קאַשקעט און קראַצט זיך אונטערן קאָלנער -- שמעון אלי דער
שוחט וויל ניט קוילען.

וואָס הייסט ער וויל ניט קוילען? -- מאַכט אַ ייִד אַ נגיד מיט אַ בײַכל, --
וואָס הענגט אים אַראָפֿ און ער מוז דאָס האַלטן אונטערגעבונדן מיט אַ
גאַרטל -- וואָס הייסט ער וויל ניט קוילען?

אַט דאָס הייסט! -- מאַכט דער יונגער-מאַן מיטן קאַשקעט -- ער איז --
שוין, זאָגט ער, אויס שוחט, ער פֿאַרמאָגט שוין איצט זײַנע דרייסיק טויזנט
קאַרבן און קוילעט נאָר פֿאַר זײַנט וועגן.

דו מאַכסט זיך נאַריש! -- זאָגט דער ייִד און ציט אַרויף דאָס בײַכל מיט --
ביידע הענט.

ווי אַ ייד איך בין! -- מאַכט דער יונגער-מאַן -- מיין שוויגער האָט --
געשיקט צו אים דאָס מיידל מיט עופות, האָט ער אַרויסגעטריבן דאָס מיידל
מיט די עופות.

דאָס איז נאָך בלאָטע! -- רופֿט זיך אָן אַן אויסגעדאַרט יידל, נעבעך אַ --
קראַנקער -- איך האָב מורא, מיר וועלן אַלע אויסגיין פֿאַר הונגער.

פֿאַר הונגער? וואָס איז פֿאַר אַ הונגער אויף אייך? --

וואָס הייסט וואָס איז? אַז די קצבֿים ווילן ניט שעכטן, נישט געעפֿנט --
אפֿילו היינט די יאַטקעס.

גייט שוין גייט! --

איך זאָל אַזוי האָבן הצלחה בכל אשר אפֿנה. --

איר זאָגט קצבֿים? למאי בערע ברענבֿוך דער בעדער וויל נישט הייצן די --
באָד?

אַ נייער נגיד אין שטאָט! בערע ברענבֿוך! כאַ-כאַ! --

צווישן עולם ווערט כלומרשט אַ געלעכטער. --

אַ שיינער געלעכטער! -- רופֿט זיך אָן פֿאַרבֿיילויפֿנדיק אַ יונגער-מאַן --
מיט אַן איבערגעשראָקענעם פנים -- לאַכט-לאַכט, אויסגעוואַקסן אַ
געלעכטער אויפֿן פופֿיק! ... אַ שטאָט סאַמע נגידים! ... נישט טאָן פֿון דאַנען
אַהין! ... נישט צו קריגן אין ערגעץ אַ פֿור! ... בעלי-עגלות ווילן ניט פֿאַרן! ...
אַט דאַרף איך פֿאַרן צום באַן ווי אין לעבן אַריין, אַפֿפֿירן אַ קינד צום
דאָקטער ... כִּהאָב מורא איך וועל מוזן גיין צו פֿוס צום באַן.

צום באַן? -- טוט זיך איינער אַ זאָג פֿאַרבֿיילויפֿנדיק -- איך ווייס גאָר --
ניט צי עס גייט ערגעץ אַ באַן...

אַ משל! אַן עק הייסט דאָס? די וועלט האָט זיך אַוועקגעשטעלט? --

זאָלט איר טאַקע וויסן! --

מיט אַ פֿאַראומעטיקט האַרץ לאָז איך מיר גיין ווייטער און האַרד אַלע מאָל
אַלץ ערגערע בשורות, מאָדנע דיבורים, פֿאַרשיידענע מימרות, און זע פֿאַר
זיך סצענעס, איינע טרויעריק מער פֿון דער אַנדערער. דאָ גייט אַ מוטער,
ברעכט די הענט: די זייגערין האָט זי אַוועקגעוואָרפֿן, איבערגעלאָזט איר אַ
ברעקעלע קינד אויף די הענט און זי ווייס ניט וואָס מען טוט! ... דאָרט לויפֿט
אַ יונגער-מאָן טויט ווי דער טויט: דאָס ווייב גייט ביי אים צו קינד, און
נישטאָ קיין אַקושערקע, כאָטש לייג זיך און שטאַרב! ... דאָ שטייט אַ ייד
פֿאַרוויינט. ס'איז ביי אים געשטאַרבן היינטיקע נאַכט אַן אַלטער פֿאַטער און
מען דאַרף אים באַהאַלטן; איז נישטאָ ווער עס זאָל באַהאַלטן. "וואָס איז? נו
און חבֿרה-קדישא? אַז ס'איז נישטאָ קיין שמשים! קיינער וויל זיך ניט רירן
פֿונעם אָרט!" ... און דאָרט שטייט אַ ייד פֿאַרזאָרגט: ער מאַכט היינט חתונה
אַ שוועסטער, דאַרף שטעלן אַ חופּה, איז נישטאָ קיין כלי-זמר, ניט קיין
סאַרווערס, ניט קיין שמש, ניט קיין חזן -- אַ ריינער אומגליק! ... און דאָ
קלאָגט זיך איינער אויף דער פּאָסט: ער איז געגאַנגען אָפּנעמען זייער אַ
נייטיקן בריוו פֿון זיינעם אַ ברודער, איז נישטאָ קיין לעבעדיקער מענטש
אויף דער פּאָסט! דער האַלט אין מיטן בויען זיך אַ דירה, האָבן אים די
בעלי-מלאכות אַוועקגעוואָרפֿן אין מיטן דער אַרבעט; און יענער האָט אַ
גרויסע פֿאַבריק, האָט ער זי געמוזט צומאַכן! הפּלל מען הערט נאָר צרות
און צרות און צרות!

רב מאיר, כאָטש מען רופֿט אים ביי אונדז 'בעל-מוח', איז אַ פנים גאָר "
נישט אומגערעכט, וואָס ער זאָגט, אַז מיר זענען אַלע אויף צרות" -- אַזוי
טראַכט איך מיר און לאָז מיך גיין צו אים אַהיים, הערן וואָס וועט ער עפעס
זאָגן אויף ווייטער, און אינעווייניק אונטערן לעפֿעלע וויל איך ווי עפעס זויגט
מיך און נאָגט מיך, טאַקע גאָר ווי ווערעם עסן מיך ...

אַריינגעקומען צו מאיר בעל-מוח האָב איך אים געטראָפֿן גאַנץ שיין זיצן
אויף אַ בענקל מיט אַ שטיוול אויף די קני און מיט אַ נאָדל-פֿאַדעם אין

האַנט. די גרויסע, גרויע באָרד האָט ער צעלאָזט און דער ברייטער שטערן
האַט אים געשוויצט.

וואָס טוט איר דאָס, רב מאיר? -- פֿרעג איך אים. --

וואָס זאָל איך טאָן? -- מאַכט ער מיט אַ זיפֿץ -- איר זעט דאָך וואָס איך --
טו, אַז אַך און ווי איז מיר! שיין אַזוי? האָ? זיך דערלעבט? נו, וואָס האָט
איר געפֿועלט מיט אייער אויפֿטו? מיט אייער 'חלוקה'? היינט איז אייך
בעסער ווי פֿריער? זאָגט, שעמט זיך ניט! אַיאָ איר שווייגט?

און ער לייגט אַוועק אויף אַ וויילע די אַרבעט און קוקט מיר גלייך אין פנים
אַריין. איך שווייג, וואָרעם איך האָב נישט וואָס צו זאָגן.

וואָס וועט זיין פֿון דעם דער תכלית, וואָלט איך וועלן וויסן? - מאַכט ער --
צו מיר ווייטער און נעמט זיך צו דער אַרבעט - אַז מען קאָן קיין זאָך נישט
קריגן פֿאַר געלט, היינט צו וועלכע שוואַרצע יאָר טויג אייך דאָס געלט? איך
האָב מורא מען זאָל ניט אָנהויבן זיך עסן איינס דאָס אַנדערע
לעבעדיקערהייט.

וואָס זשע איז די עצה, רב מאיר? אדרבה, איר זענט דאָך עפעס אַ ייד --
אָן אויפֿגעקלערטער, ווי זאָגט מען. אַ חקרן און אַ פֿילאָסאָף, גיט אָן עצה!

אָן עצה זאָגט איר? דערצו איז פֿאַראַן נאָר איין עצה. --

דהינו? --

דהינו, ס'זאָל זיין אַזוי ווי ס'איז געווען ביז אַהער. --

ווידער -- זאָג איך -- קבצנים און ווידער נגידים? איינעם גאָר דעם --
אַנדערן גאָרניט? ס'איז טאַקע אַ יושר?

עס קאָן אָבער אַנדערש ניט זיין -- מאַכט ער און טוט זיך זיין אַרבעט -- --
עס מוז אַזוי זיין! כל זמן מיר אַרבעטן איבער נויט, ווייל מיר ווילן עסן; כל

זמן מיר האָרעווען צוליב דער קישקע אליין און מיר האָבן פֿון אונדזער האָרעוואַניע שום הנאה ניט; כל זמן האָרעוואַניע, אַרבעט קויפֿט זיך און פֿאַרקויפֿט זיך פֿאַר געלט -- מוז דאָס אַזוי זיין, ווי ס'איז געווען ביז אַהער. אַז דער שוסטער קומט מיר נישט העלפֿן פֿאַרריכטן די שטיוול נאָר דערפֿאַר וואָס ער דאַרף שוין ניט מיין געצאָלטס; אַז דער בעקער גיט אייך נישט קיין בולקע נאָר דערפֿאַר וואָס ער דאַרף שוין ניט אייער גריוונע; אַז דער כלי-זמר וויל נישט קומען אייך משמח זיין אויף אייער חתונה פֿאַר גוט פֿריינדשאַפֿט אליין; אַז דער מלמד וויל נישט לערנען מיט אייערע קינדער פֿאַר ליבשאַפֿט אליין; אַז די אַקושערקע וויל ניט קומען העלפֿן אייער געווינערין און דער רופֿא וויל ניט גיין צו אייער קראַנקן און דער שמש וויל ניט באַהאַלטן אייער מת פֿאַר רחמנות אליין -- היינט צו וואָס טויגט איר און צו וועלכע שוואַרצע יאָר לעבט איר אויף דער וועלט? וואָס איז דער חילוק צווישן אייך און צווישן דער בהמה? אַ בהמה קלערט נאָר וועגן איר טרעלבוך און איר קלערט נאָר וועגן אייער טרעלבוך; אַ בהמה האָט אין זינען נאָר זיך מיט איר פֿאַמויניצע, און איר האָט אין זינען נאָר זיך מיט אייער פֿאַמויניצע. איר האָט געזען, אַז אַ בהמה זאָל העלפֿן דער אַנדער בהמה בשעת יענע דאַרף זיך קעלבן? איר האָט געזען אַ פֿערד זאָל העלפֿן דעם אַנדער פֿערד אויפֿשטיין בשעת יענע פֿערד האָט זיך ספּאַטיקעט און איז געפֿאַלן? איר האָט געזען, אַז אַ בהמה זאָל זיך זאָרגן פֿאַר דער וועלטס קעלבלעך? היינט זאָגט מיר, איך בעט אייך, מיין ליבער ייד, וואָס איז מיט אייך אַזוי דער ייִחוס? און וואָס זענט איר געווען אַזוי ברוגז, אַז איך האָב אייך אַלעמען אָנגערופֿן מיטן נאָמען 'בהמות, פֿערד און קעלבלעך'?

און דער אַלטער רב מאיר האָט אַוועקגעלייגט דעם שטיוול און די גרויע באָרד האָט זיך ביי אים צעלאָזט, און די אויגן האָבן אים געברענט און ער האָט אויסגעזען ביי מיר עפעס גאָר אַן אַנדער מענטש, גאָר נישט דער פּלאַטשיקער 'בעל-מוח' וואָס ביז אַהער, און איך האָב אים נישט געוואָלט איבערשלאָגן די רייד; מיר האָט זיך געוואָלט ער זאָל נאָך רעדן און רעדן. און ער רוט זיך אָפּ און רעדט ווייטער:

נו? אינאָ איר שווייגט? וואָרעם איר האָט ניט וואָס צו זאָגן. איר האָט -- געמיינט, אַז דערמיט וואָס אַלע רויטע ייִדעלעך וועלן ווערן אויסגעגלייכט אין זייער פֿאַרמעגן וועט קומען אַ ישועה אויף דער וועלט? איר האָט געלעבט אין טעות: נישט אין דעם, נישט אינעם געלט שטעקט דאָס גאַנצע גליק פֿונעם מענטשן. אונדזער גליק ליגט אָט אַ דאָ (ער ווייזט מיט דער האַנט אויפֿן

האַרצן. און אָט אַ דאָ! (ער ווײַזט מיט דער האַנט אויפֿן שטערן). ווי זשע איז
אָבער דער דין, אַז דאָ! (ער ווײַזט מיטן פֿינגער אויפֿן שטערן) איז בײַ אונדז
פֿאַראַן ווינציקלעך, און אָט אַ דאָ! (ער באַווייזט מין פֿינגער אויפֿן האַרצן)
נאָך ווינציקער. וועט אונדז אָט דאָס (ער באַווייזט מיט דער האַנט אויף דער
קעשענע) נישט העלפֿן גאַרנישט. אדרבה, עס וועט אונדז נאָך אַ סך אַ סך
קאַליע מאַכן! ס'איז נאָך, פֿאַרשטייט איר מיד, צו פֿרי, אַז מיר זאָלן
פֿאַרשטיין, אַז מיר זענען באַשאַפֿן געוואָרן נישט נאָר צוליב דעם טרעלבוך
און נישט צוליב דער פּאָמויניצע אַליין, אַז מיר דאַרפֿן איינער צום אַנדערן
נישט צוליב געלט, און העלפֿן איינס דאָס אַנדערע נישט פֿאַר געצאָלטס, נאָר
מצד עפעס אַנדערש, מצד רחמנות. ניין, ס'איז נאָך ניט געקומען די צײַט! עס
דאַרף נאָך לאַנג געדויערן ביז מיר אַלע זאָלן דאָס פֿאַרשטיין!... און ביז
דעמאָלט מוז דאָס זײַן ווי ס'איז געווען ביז אַהער, אַניט איז שלעכט, ביטער,
ביטער ווי דער טויט, עס וועט זיך גיסן בלוט אין די גאַסן; אָט וועט איר זען,
פֿאַרשרײַבט מײַנע ווערטער!

פּלוצלינג הערן מיר אַ רעש, אַ געשרײַ פֿון דרויסן. דער אַלטער לייגט אַוועק
די אַרבעט און מיר לויפֿן אַרויס ביידע אויף דער גאַס זען וואָס טוט זיך
דאַרטן.

ז

דאָס וואָס מיר האָבן דערזען אין דרויסן לאָזט זיך ניט באַשרײַבן. אין מיטן
גאַס איז געשטאַנען אַן אַלטע פֿרוי מיט אַ פֿולן קאָשיק מיט בולקעס און
אַרום און אַרום מענטשן האָבן זי באַפֿאַלן, רײַסן בײַ איר די בולקעס פֿונעם
קאָשיק און זי לאָזט ניט, באַרעט זיך און שרײַט:

טשעפעט זיך אָפּ! לאָזט מיד! ס'איז ניט אויף צו פֿאַרקויפֿן! איד --
פֿאַרקויף ניט!

איר פֿאַרקויפֿט ניט? גיט אונדז אַזוי! --

ניט פֿון אײַערט וועגן אָפּגעבאַקט! פֿון מײַנע קינדערס וועגן! לאָזט מיד! --
ראַטעוועט! קאַראָול!

נאָר דער עולם הערט זי ווי המן דעם גראַגער; אין עטלעכע מינוט האָט מען די בולקעס אירע צענומען, זי האָט מען רעכט אויסגעהרגעט. און די פֿרוי, נעבעך, אַ צעבלוטיקטע, וויינט און שעלט מיט טויטע קללות, לייענט די תוכחה.

געפֿעלן אייך די רויטע ייִדלעך, די שיינע לייט, די אויפֿגעקומענע גבֿירים -- אייערע? -- מאַכט צו מיר מאיר בעל מוח מיט אַ ביטער געלעכטערל - אַזעלכע שטילע מענטשלעך געווען תמיד, און פלוצלינג געוואָרן גזלנים! און איבער וואָס? איבער אַ בולקע, כאַ-כאַ-כאַ!

דער וויינט, וואָס האָט צעבלאָזן די באָרד זיינע אַלע זייטן, צעטראָגט דעם געלעכטער און פֿון אַלע גאַסן זעען מיר רויטע ייִדלעך לויפֿן אַלץ אין איין זייט אַריין, צום מאַרק, צו די יאַטקעס.

וואָס איז? וווּהין לויפֿט מען דאָס? -- כאַפט מיר אָן איינעם פֿונעם -- מאַרק.

איר האָט גאָרניט געהערט -- מאַכט ער צו אונדז פֿאַרווונדערט -- סטייטש, סע טוט זיך חושך, אַ געשלעג, אַ הריגה ביי די יאַטקעס!

אַ געשלעג? אַ הריגה? איבער וואָס? --

איבער פֿלייש.

איבער פֿלייש?

איבער פֿלייש. מען איז זיך צונויפֿגעקומען נאָך פֿלייש. האָבן די קצבֿים -- ניט געוואָלט עפֿענען די יאַטקעס, האָט איינער אַ בעל-הבית אויפֿגעשלאָגן דעם שלאָס און געוואָלט אַליין נעמען פֿלייש, האָט אים דער קצבֿ געגעבן מיט אַ האַק איבערן קאָפּ, איז ער, זאָגט מען, געפֿאַלן טויט. האָבן זיך אָנגענומען פֿאַר אים די איבעריקע בעלי-בתים און גענומען שלאָגן דעם קצבֿ. האָבן זיך אַרויסגעשטעלט די איבעריקע קצבֿים -- איז געוואָרן אַ געשלעג, אַ הריגה,

זאָל גאָט שומר-ומציל זײַן! מע זאָגט העכער צוויי מנינים מענטשן זענען
געהרגעט אויף טויט.

נו ווער איז געווען גערעכט? וואָס האָב איך אייך געזאָגט? -- מאַכט צו --
מיר רב מאיר בעל-מוח און מיר הייבן אָן גיין גיכער, און דער געפילדער
מיטן געשריי ווערט אַלע מאָל שטאַרקער און שרעקלעכער. און איך הער
אַזעלכע קולות, וואָס כ'האָב נאָך קיין מאָל נישט געהערט; און איך דערזע
אַזעלכע סצענעס, וואָס איך האָב קיינמאָל נישט געזען. דער מאַרק איז
פֿאַרפֿלייצט מיט רויטע ייִדלעך. אויף דער ערד ליגן אַ סך הרוגים, קאַטשען
זיך אין בלוט. צווישן זיי מײַנע גוטע באַקאַנטע. דאָרט ליגט איינער אַ
יונגער-מאַן אין אַ שיינער קאַפּאַטע מיט אַ בלייך פנים, איך וואָלט געמעגט
שווערן, אַז ס'איז שמעון אלי דער שוחט. אַ ביסל ווייטער יענער גראַבער
מיטן בייכל, וואָס ביים לעבן האָט ער דאָס געהאַלטן שטענדיק
אונטערגעבונדן מיט אַ גאַרטל און נאָך אַ סך באַקאַנטע פאַרשוינען. אייניקע
זענען שוין אין גאַנצן טויט און אייניקע זשיפען נאָך, און בלוט, בלוט אַרום
און אַרום! דער אַלטער מײַנער שטורכעט מיך מיטן עלבויגן איך זאָל קוקן
אַהינצו, ווייטער, זען וואָס דאָרטן טוט זיך; ער רעדט עפעס צו מיר, נאָר איך
הער נישט וואָס; ער ווייזט מיר עפעס און איך ווייס נישט וואָס; איך זע נאָר
זײַן ווייסע באָרד, ווי זי שאַקלט זיך און דער ווינט צעבלאַזט אירע לאַנגע
גרויע האָר. פֿונעם ריח פֿון בלוט -- מענטשן בלוט -- ווערט מיר נישט גוט
אויף צו חלשן, דאָס האַרץ אָט אָט שפּרינגט דאָס מיר אַרויס; די פֿיס ווערן
אונטערגעהאַקט, אָט אָט פֿאַל איך אום.

ח

אַז איך האָב מיך אויפֿגעכאַפט, בין איך געלעגן אויף אַ בעטל און דאַכט זיך
ניט בײַ זיך אין דער היים. עפעס נישט קיין קענטלעך אָרט און נישט קיין
קענטלעכע פאַרשוינען דרייען זיך אַרום; אַלע גייען אָנגעטאָן אין ווייסן, ווי
אין תּכריכים, מיט ווייסע ספּאַדיקעס אויף די קעפּ. מתים! -- פֿליט מיר
דורך אַ מחשבֿה אין קאַפּ און איך וויל זייער ווייסן, וווּ בין איך אין דער
וועלט? צי איך לעב צי איך בין געשטאַרבן? איך הייב אויף דעם קאַפּ, קוק
מיך אַרום אויף אַלע זײַטן, איך טאַפּ מיך בײַ מײַן לײב -- איך האָב נאָך אַלע
חושים, אַ סימן אַז איך בין נישט געשטאַרבן. איך לעב, און אַ מאַדנע
וואַרעמקײט פֿיל איך צעגיסן זיך איבער מײַן גאַנצן 'איד'. נאָר וווּ בין איך

און ווי קום איך אהער און וואָס איז מיט מיר -- דאָס קאָן איך ניט
פֿאַרשטיין בשום אויפֿן. איינער פֿון די פֿאַרשוינען, אָנגעטאָן אין ווייסן מיט אַ
ווייסן ספּאַדיק, דערזעט אַז איך ריר זיך, גייט ער צו מיר און בייגט זיך אָן
איבער מיין געלעגער.

ווי בין איך? -- פֿרעג איך אים. --

ששש ... -- מאַכט ער צו מיר -- דער דאָקטער הייסט ניט רעדן. --

ווער זענט איר? -- פֿרעג איך אים ווייטער. --

ששש -- איך בין אַ פֿעלדשער. דער דאָקטער האָט געזאָגט, איר זאָלט ליגן
רויך, ניט רעדן אַ וואָרט.

ער גייט אַוועק און לאָזט מיך איבער אליין. איך ברעך מיר דעם מוח, איך
ויל מיך דערמאָנען ווי אַרום איך קום אהער? וואָס איז געווען פֿריער מיט
מיר? -- און איך קאָן בשום אויפֿן נישט דערמאָנען זיך. איך קאָן זיך אפֿילו
נישט דערמאָנען ווער בין איך. איך האָב דאָס לחלוטין פֿאַרגעסן! --
פֿאַרגעסן ווער איך בין און וואָס איך בין און ווי אַזוי מען רופֿט מיך, איך פֿיל
מיך עפעס ווי ניי געבאָרן. אַט אַזוי באַדאַרף זיך פֿילן אַ קינד בשעת עס ווערט
געבאָרן אויף דער וועלט. עס גייען צו צו מיר אַלע מאָל נייע פֿאַרשוינען, בייגן
זיך אָן איבער מיר, האַלטן מיך ביים דופֿק, קוקן מיר אין די אויגן אַריין.
מען גיסט מיר אַלע מאָל מיט אַ לעפֿל אין מויל אַריין עפעס פֿריקע זיסע און
ביטערע זאַכן. ביסלעכווייז פֿיל איך, ווי עס קומען מיר צו אַלע מאָל פֿרישע
כוחות און די קאָפּ ווערט מיר וואָס ווייטער לויטערער און לויטערער, איך
הייב מיך אָן ביסלעכווייז דערמאָנען ווער איך בין און פֿון וואָנען, און ווי אַזוי
איך הייס, און איך הייב אָן צו פֿאַרשטיין, אַז איך בין ניט אין דער היים, אַז
איך בין ערגעץ אין דער פֿרעמד, אַ פנים אין שפיטאַל ... איך בעט מען זאָל
מיר שיקן אַהערצו מיין ווייב, מיינע קינדער. ענטפֿערט מען מיר, אַז ניין, מען
טאָר נאָך נישט, דער דאָקטער הייסט נישט. עס גייען אַוועק אַזוי עטלעכע
טעג מיט עטלעכע נעכט. איך האָב קוים געפועלט ביים דאָקטער, ער זאָל
אויף מיר רחמנות האָבן, אַריינלאָזן אַהערצו כאַטש אויף צוויי מינוט מיין
ווייב מיט מיינע קינדער. קוים געפועלט ביי אים, נאָר מיט אַ תנאי איך זאָל
מיט איר פֿון קיין שום זאָך ניט רעדן. מיין ווייב קומט אַריין צו מיר מיט

טרערן אין די אויגן. איך וויל מיט איר אָנהייבן רעדן, אויספֿרעגן, וואָס
הערט זיך אין שטאַט און אויף דער וועלט, וווּ האַלט דאָס איצט 'נאָך דער
חלוקה'? לאַזט מען מיך נישט רעדן. דער דאָקטער, זאָגט זיי, האָט
אָנגעזאָגט, אַז 'דערפֿון' זאָל מען מיט מיר ניט רעדן און איך זאָל 'דערפֿון'
גאָר אפֿילו נישט קלערן. נאָר ווי קאָן איך 'דערפֿון' ניט קלערן, אַז נאָר 'דאָס'
פיקט מיר אין קאָפּ אַרײַן און נאָר וועגן 'דעם' זענען פֿול מײַנע מחשבות? ...
מײַן ווייב און מײַנע קינדער קומען שוין איצט צו מיר אַלע טאָג! באַקאַנטע
לאַזט מען שוין צו מיר צו, וואָרעם איך קאָן שוין זיצן, שטייען און אַ ביסל
אַרומגיין איבערן שטוב. איך קאָן שוין רעדן און מעג שוין רעדן פֿון וואָס איך
וויל, נאָר נישט 'דערפֿון'! דאָס האָט דער דאָקטער אָנגעזאָגט טויזנט מאל:
הזהיר והשמר -- איך זאָל נישט דערוועגן רעדן 'דערפֿון' אַ וואָרט!

דאַנקען גאָט -- מען האָט מיך שוין פֿונעם שפיטאַל אויסגעשריבן און איך בין
שוין אין דער היים. איך האָב געטראָפֿן אַלצדינג אויף דעם אייגענעם אָרט ווי
געווען. אויך די מענטשן די אייגענע וואָס פֿרײַער. אפֿילו די דינסטמויד די
אייגענע ווי דעמאָלט.

דו האָסט זי צוגענומען צוריק? -- זאָג איך צו מײַן ווייב. --

וועמען? --

די מויד. דו האָסט דאָך זי דעמאָלט אָפּגעשאַפֿט. --

מײַן ווייב קוקט אויף מיר שטאַרק פֿאַרווונדערט, נאָר איך בין מער
פֿאַרווונדערט פֿון איר ...

פלוצלינג עפֿנט זיך די טיר און עס קומט אַרײַן נחמיה דער הינקעדיקער
פּאַפּיראַסניק.

אפֿשר דאַרפֿט איר פּאַפּיראַסן? האָב איך פֿאַר אײַך אויסגעצײכנטע --
פּאַפּיראַסן! וואָלוול!

ביסט שוין ווידער אַ פּאַפּיראַסניק? -- זאָג איך צו אים און איך בין זיך --
מודה, אַז איך בין פֿון דעם שטאַרק צופֿרידן. נאָר נחמיה קאָן מיר דערויף

נישט ענטפערן, וויל מײן ווייב טרייבט אים דורך מיט די פאפיראָסן, און
איידער איד קוק מיך אַרום, קומט אַרײַן נחמן בער דער וואַסער-פֿירער און
בעט מען זאָל אים געבן אויף יענעם חודש כאָטש אַ האַלבן קאַרב.

וואָס איז דאָס? -- זאָג איד צו אים און בין זיך פשוט מחיה -- ווי קומט איר
בעטן אַ האַלבן קאַרבן? ווו איז אײער...

נישט צוליב מיר, צוליב דעם פֿערדל -- פֿערענטפֿערט ער זיך פֿאַר מיר --
איד דאַרף קויפֿן היי דעם פֿערדל, האָבער בין איד אײך מוחל!

מײן ווייב גיט אים אין דער גיך דאָס האַלבע קערבל און שטופט אים אַרויס,
ער זאָל מיט מיר קיין סך ניט רעדן.

אין דעם קומט אַרײַן די מויד און פֿרעגט, צי קאָן אַרײַנגיין אליק דער
שניידער? און תיכף נאָך איר קומט אַרײַן אליק אַליין מיט די קאַסאַקע
אויגן.

ברוך הבא רב אליק -- רוף איד מיך אָן צו אים -- וואָס וועט איר זאָגן " --
גוטס?

איד האָב געוואָלט -- זאָגט פֿאַר אים מײן ווייב -- ער זאָל דיר --
אַראָפֿנעמען אַ מאָס אויף אַ כאַלאַט.

און אליק דער שניידער כאַפט אַראָפֿ פֿונעם האַלדזן די לאַנגע מאָס און
מעסט מיר פֿון אַלע זײַטן. איד וויל אים אַ פֿרעג טאָן: וואָס הערט זיך מיט
די פֿופֿציק טויזנט, מיט די נײַ אלף רוײכ? נאָר פֿון דער אויסגעריבענער
קאַפּאַטע און פֿונעם בלאַסן פנים זײנעם פֿאַרשטיי איד, אַז ער איז ווײַט פֿון
נײַ אלף רוײכ...

אַצינד - זאָגט מײן ווייב - וואָלט מען נאָך באַדאַרפֿן שיקן צו כלאַוונע --
דעם שוסטער, ער זאָל דיר אויפֿנייען אַ פֿאַר שטעקשיך.

כלאַוונע איז נאָך אַ שוסטער? -- כאַפט זיך אַרויס בײַ מיר פֿונעם מויל. --

וואָס דען איז ער? אַ גובערנאַטאָר? -- מאַכט אליק דער שניידער און --
קוקט מיט די קאַסאַקע אויגן אויף דער סטעליע און מיינען מיינט ער מיך.
איך רײַס מיך אין דרויסן אַרויס, איך וויל זיך זען מיט מיין אַלטעטשקען,
מיט מאיר בעל-מוח; נאָר ער, נאָר בעל-מוח קאָן מיר געבן צו פֿאַרשטיין,
מיר קלאָר מאַכן וואָס טוט זיך ... מען לאַזט מיך אָבער נישט אַרויס פֿון
שטוב אַ צײַט, אַ צײַט. און אַז דער דאָקטער איז געקומען, מיך רעכט
באַטראַכט, אַז איך קאָן שוין גיין, האָט ער מיר אַרײַנגעזעצט אַ נייע נשמה,
איך האָב גענומען דאָס שטעקל און האָב זיך געלאָזט גיין.

ווהין זשע וועסטו גיין? -- פֿרעגט מיך מיין ווייב. --

איך רעכן זיך דורכגיין צו מאירן. --

צו וואָסער מאירן? --

צו מאיר בעל-מוח. --

אַהא! זאָל ער זײַן ווייט אָפּגעשיידט. ער איז שוין לאַנג אויף דער --
אמתער וועלט.

און ווי מיין ווייב האָט מיר אָנגעזאָגט די דאָזיקע בשורה, אַזוי האָט זיך מיר
אָפּגעריסן אין האַרצן און איך בין צוגעפֿאַלן מיטן פנים צום טיש און האָב
מיך צעוויינט ווי אַ קליין קינד.

ווער וועט אַצינד מיר אויפֿדעקן דעם פֿאַרהאַנג? וועט מיר אַראָפּנעמען די
מאַסקע. ווער וועט מיר עפֿענען די אויגן?

נאָר ער איינער האָט געוויסט דאָס וואָס איך ווייס, און ער איינער איז
געשטאַרבן, מיטגענומען דעם דאָזיקן סוד מיט זיך אין קבר אַרײַן!...

* * * * *

גלאַסאַר (שלום לוריא)

אַרשין 'אַ רוסישע מאָס פֿון לענג, = 28'''

בטלען חלומות 'אויסטייטשן אַ חלום צום גוטן ; רעדן נאַרישקייטן'

גריוונע [זע _גריוויע_ 'רוסישע מטבעה פֿון 10 קאָפּעקעס]

מאַיאָנטעק : פֿון פויליש ; האָב-און-גוטס

נאַפשיקלאַד : פֿון פויליש ; געמיינט 'למשל'

פּאַטענאַלנאַסט : אומזיסט געזוכט און גענישטערט אין די רוסישע און אוקראַינישער ווערטערביקלהער. דאָס וואָרט "פּאַטענאַלנאַסט" איז דאָרט ניט בענימצע. לויט סטוטשקאָווס _דער אוצר פֿון דער ייִדישער שפּראַך_ קומט אויס, אַז עס ווערט געמיינט 'אומיושר', 'שיפֿלעס', דורכפֿאַל', אָדער גאָר 'אַ מיאוסע מעשה'.

פוטיקע, אַ = אַ היפּאָטעק'

רו"ק 'רובל כסף'

יומא-דפּגרא 'פֿרייער טאָג'